«فصل سوم»

معنی و مفهوم، نکات ادبی و دستوری

درس: «انسان، فناوری و اخلاق»

۱ علم و دانش و دستاوردهای جدید علمی، پیوسته چهرهٔ جهان و چگونگی زیست انسان را دگرگون می‌سازد بشر به کمک عقل و استعداد خدادادی خویش، تلاش می‌کند تا ابزاری پدید آورد که رنج زندگی را کم کند و بر آسایش آن بیفزاید.

روزگاری چرتکه، چاپار، پیک، پرندهٔ نامه‌رسان و اسطرلاب در جامعه و محیط زندگی اجتماعی نقش داشته‌اند. امروزه این ابزارها، کارایی ندارند. اکنون عصر چیرگی ماشین و رایانه و به طور کل، روزگار تسلط دستاوردهای علمی و فناورانه بر تار و پود زندگی بشر است.

۳

۴_۵

• انسان، موجودی اجتماعی است و هر جامعه‌ای در سرزمین ویژه‌ای، دین، زبان، اخلاق، آداب و هنجارهای فرهنگی و سنت‌های اعتقادی، باورها و ارزش‌های خاصی دارد. افراد جامعه در برخوردها و داد و ستدها پایبند به آن اعتقادات و هنجارهای اخلاقی و آداب اجتماعی هستند.

خانواده، کوچک‌ترین بخش اجتماع است و برای خود، هنجار و حریم و قانون و آدابی دارد. اهل هر خانواده، متناسب با آن آداب و معیارهای اخلاقی، تربیت می‌شوند و حریم و حُرمت یکدیگر و اجتماع را پاس می‌دارند. هر کس به آسانی نمی‌تواند حصار خانواده را فروبریزد و وارد فضای پاک و امن آن بشود.

یکی از آسیب‌های جدّی جامعهٔ ماشینی و آراسته به علم و فن، استفادهٔ نابجا و نسنجیده از امکاناتی است که فراهم آمده است. گویی هریک، ابزاری شده‌اند تا ما را از هویّت اصلی خویش، دور سازند. شکستن شکوه و حرمت انسانی و کم‌رنگ شدن آداب و اخلاق، رهاورد تمدّن ماشینی و علم‌زدهٔ غرب است.

رایانه، اینترنت، تلفن همراه و دیگر تولیدات علمی، از مظاهر آفرینش‌گری انسان، این بندهٔ ضعیف خداوند است. اینترنت، پنجره‌ای است رو به جهان بیرون، پنجره‌ای باز به هر سمت و سو، که ممکن است منظره‌ای سرسبز و روح‌انگیز از جلوهٔ جمال پروردگار را نشان دهد یا فضایی طوفان‌خیز و پرگل و لای را پیش چشم آورد و بوی ناخوش آن، فضای ذهن شما را فرابگیرد.

علم و فن و همهٔ آنچه از رهاورد دانش بشری، پدید می‌آیند، زمانی مفیدند که در راه خدمت به پیشرفت خلق خدا به کار گرفته شوند و انسان را در مسیر کمال و رسیدن به

اخلاق متعالی، کمک کنند، وگرنه ابزاری برای به پوچی و نابودی کشاندن بشر به شمار می‌آیند و سبب غفلت و اسارت انسان می‌شوند.

امروزه که دشمنان این ملت، از راه این ابزارها، جنگ نرم را بی‌حیا هو آغاز کرده‌اند تا غوغایی بیافرینند، اگر کاربران اینترنت و فناوری جدید به اخلاق علمی و فضایل انسانی، آراسته نشوند و حریم قانون و دین و هنجارهای اخلاقی، فرهنگی و آداب جوانمردی را رعایت نکنند، این ابزارها همچون بمب ویرانگری خواهند شد

در هر خانواده؛ بنابراین، اخلاق رایانه‌ای یا فناورانه، بیانگر پایبندی ما به اخلاق فردی و ارزش‌های اجتماعی و رعایت حقوق دیگران است.

خودارزیابی

۱ سه درس که بهلول به جنید آموخت، چه بود؟

۲ در زندگی امروزی، چه آسیب‌هایی انسان را تهدید می‌کند؟

۳ به‌نظر شما بهترین زمان سخن گفتن و بهترین زمان سکوت و خاموشی، چه هنگامی است؟

۴ .....

۵۵

معنی و مفهوم جملات دشوار درس:

سطر اول : **چهره جهان و زیست انسان را دگرگون ساخته است**

معنی : علم و دانش شکل دنیا و نوع زندگی انسان را تغییر داده است

سطر پنجم : **اکنون عصر چیرگی ماشین و رایانه و بطور کلی روزگار تسلط دستاورد های علمی وفناورانه بر تارو پود زندگی بشر است**

معنی: اکنون روزگار تسلط ماشین و کامپیوتر و. به طور کلی غلبه یافتن پیشرفت های علمی تکنولوژی بر جز ء جز ء زندگی انسان است .

سطر۱۳: هر کسی به آسانی نمی تواند حصار خانواده را فرو بریزد و وارد فضای پاک و امن آن شود .

معنی: هر کس به راحتی نمی تواند مرزو بنیان خانواده را از بین ببرد و وارد محیط پاک ان شود .

سطر۱۷: شکستن شکوه و حرمت انسانی و کم رنگ شدن آداب و اخلاق رهاورد تمدن ماشینی و علم زده غرب است .

معنی: از بین رفتن بزرگی و حرمت انسان و بی اهمیت شدن رسم های پسندیده و مسائل اخلاقی ، نتیجه زندگی شهر نشینی و پیشرفت تمدن و دانش کشور های غربی است .

سطر۲۰: اینترنت پنجره است رو به حیات بیرون ، پنجره ایست باز به هر سمت و سو که ممکن است منظره ای سرسبز و روح انگیزاز جلوه جمال پروردگار را نشان دهد یا فضای طوفان خیزو پر گل و لای را پیش چشم آورد و بوی ناخوش آن ، فضای ذهن شمارا فرا گیرد .

معنی: اینترنت مانند پنجره ایست که رو به جهان بیرون باز می شود پنجره ای به هر سوی جهان باز است که امکان دارد منظره ای شاداب و شادی بخش از نشانه های زیبایی خداوند را به ما نشان میدهد با این که محیطی پر از نا آرامی و آلوده را نشان می دهد و تاثیرات بد و نامناسب آن ذهن و افکار شمارا فرا می گیرد .

سطر۲۸: امروز که دشمنان این ملت از راه این ابزارها ، جنگ نرم را بی هیاهو آغاز کرده اند تا غوغایی بیافرینند ...

معنی: امروز که دشمان مردم ایران با بکار گیری این وسایل بدون سرو صدا و با تفکر و اندیشه جنگی را به راه انداختند تا آشوب و غوغایی به پا کنند .

سطر۳۱: این ابزار ها همچون بمب ویرانگری خواهند شد در هر خانواده؛ بنابراین اخلاق یارانه ای یا فناوری بیانگر پایبندی ما به اخلاق فردی و ارزش های اجتماعی و رعایت حقوق دیگران است .

معنی: این ابزار ها (تکنولوژی) مانند بمب نابود کننده ای در هر خانوده هستند ؛ بنابراین رعایت استفاده درست از کامپیوتر و تکنولوژی نشان دهنده پایبندی ما به اخلاق شخصی و ارزش های اجتماعی و رعایت حق دیگران است .

نکات دستوری:

۱. نهاد
۲. دستاورد جدید: ترکیب وصفی
۳. دستاورد علمی : ترکیب وصفی
٤. چهره : مفعول
٥. جهان : مضاف الیه
٦. چگونگی زیست انسان : مفعول
۷. نهاد
۸. محیط زندگی : ترکیب اضافی
۹. زندگی اجتماعی : ترکیب وصفی
۱۰. نقش: مفعول
۱۱. امروزه : قید
۱۲. این ابزار ها : نهاد
۱۳. کارایی : مفعول
۱٤. خانواده : نهاد
۱٥. کوچکترین بخش : مسند
۱٦. اجتماع :مضاف الیه
۱۷. مفعول
۱۸. معیار های اخلاقی :ترکیب وصفی
۱۹. حصار خانواده :مفعول
۲۰. اینترنت : نهاد
۲۱. پنجره : مسند
۲۲. ممکن : مسند
۲۳. منظره ای سرسبز: ترکیب وصفی
۲٤. منظره ای روح انگیز: ترکیب وصفی
۲٥. ترکیب اضافی
۲٦. فضای طوفان خیز: ترکیب وصفی
۲۷. فضای پر گل و لای : ترکیب وصفی
۲۸. فضای طوفان خیز و پر گل و لای : گروه مفعولی
۲۹. بوی نا خوش : ترکیب وصفی
۳۰. بوی آن : ترکیب اضافی
۳۱. این ابزار ها : نهاد
۳۲. همچون : حرف اضافه
۳۳. بمب : متمم
۳٤. بمب ویرانگر : ترکیب وصفی
۳٥. اخلاق رایانه ای : نهاد
۳٦. بیانگر : مسند

نکات ادبی:

۱. علم و دانش چهره جهان را دگرگون می سازد : جان بخشی/ چهره جهان : جان بخشی
۲. مراعات النظیر
۳. جان بخش: ماشین مثل انسانی چیره و موفق است
٤. بر تارو پود زندگی تسلط داشتن کنایه از بر همه اجزای زندگی تسلط داشتن است
٥. تار و پود: مراعات النظیر و تضاد
٦. حصار خانواده : اضافه تشبیهی
۷. حصار خانواده را فروبریزد : کنایه از اینکه آن را نابود کند
۸. تشبیه اینترنت به یک پنجره
۹. کنایه از محیط پر ازآلودگی وزشتی
۱۰. تشبیه تکنولوژی به بمبی ویرانگر ۱۱_ تضاد

حکایت خودشناسی

وقتی جولاهه‌ای به وزارت رسیده بود. هر روز بامداد برخاستی و کلید[1] برداشتی و درِ خانه باز کردی و تنها در آنجا شدی[2] و ساعتی در آنجا بودی. پس برون آمدی و به نزدیک امیر رفتی. امیر[3] را[4] خبر دادند که او چه می‌کند. امیر را خاطر به آن شد تا در آن خانه چیست؟ روزی ناگاه از پسِ وزیر بدان خانه در شد. گودالی دید در آن خانه چنان‌که جولاهگان را باشد. وزیر را دید پای بدان گودال فرو کرده. امیر او را گفت که این چیست؟ وزیر گفت یا امیر، این همه دولت که مرا هست، همه از امیر است. ما ابتدای خویش فراموش نکرده‌ایم که ما این بودیم. هر روز زندگی گذشته خود را به یاد می‌آورم، تا خود به غلط نیفتم. امیر انگشتری از انگشت بیرون کرد و گفت بگیر و در انگشت کن. تاکنون وزیر[5] بودی، اکنون[6] امیری![7]

اسرارالتوحید، محمّدبن منوّر

معنی حکایت:

وقتی بافنده ای به مقام وزیری رسیده بود. هر روز صبح زود از خواب بلند می شد و کلید را برمی داشت و در خانه را باز می کرد و تنها ساعتی را در انجا می ماند، بعد بیرون می آمد و نزد امیر(پادشاه) می رفت.
شخصی به پادشاه خبر داد که وزیر این کار را انجام می دهد.
برای امیر سوال پیش امد که چرا این کار را انجام می دهدو در آن خانه چیست ؟!
روزی بی خبر بعد از وزیر وارد خانه شد، گودالی دید که برای کار بافندگان بود، وزیر را دید که درون گودال نشسته است.
پادشاه پرسید: این چیست و چرا این کار را انجام می دهی؟
وزیر گفت:این مقامی که اکنون برای من است همه از پادشاهی چون شماست، ما ابتدای زندگی خود را فراموش نکرده ایم که ما چه بودیم و به چه رسیدیم، گذشته خود را یاد می کنیم تا راه اشتباه نرویم!
امیر انگشترش را از انگشت بیرون آورد و گفت : دستت کن تو اکنون وزیر بودی الان پادشاهی.

نکات دستوری بخش حکایت:

۱. مفعول
۲. شدی به معنی رفتی و فعل غیر اسنادی
۳. امیر : متمم
٤. را : به معنی حرف اضافه به
٥. وزیر : مسند
٦. اکنون : قید
۷. «ی »در امیری به معنی هستی ، فعل اسنادی ./ امیر : مسند

پاسخ خودارزیابی:

۱_ سه درس که بهلول به جنید آموخت، چه بود؟
درخوردن اصل آن است که لقمه ي حلال باید و اگر حرام را صد از این گونه آداب به جا بیاوري فایده ندارد وسبب تاریکي دل شود.
در سخن گفتن نیز باید اوّل، دل، پاک باشد و نیّت درست باشد و آن گفتن براي رضاي خدا باشد وگرنه سکوت و خاموشي بهتر و نیکوتر باشد و
در آداب خواب، اصل این است که دردل تو بغض و کینه و حسد مسلمانان نباشد ودر ذکر حق باشي تا به خواب روي.
۲_درزندگي امروزي، چه آسیب هایي انسان را تهدید مي کند؟
استفاده از فناوري هاي پیشرفته هرچه که ما را کمک مي کند، امّا اگراز آن ها درست استفاده نشود همان قدر که کمک مي کند ما را تهدید هم مي کند. استفاده ي نا به جا و نسنجیده از امکاناتي که فراهم آمده است. شکستن شکوه و حرمت انساني و کم رنگ شدن آداب و اخلاق، رهاورد تمدّن ماشیني و علم زده ي غرب است.

۳_به نظرشما بهترین زمان سخن گفتن و بهترین زمان سکوت و خاموشي، چه هنگامي است؟
زماني که از شخص سؤالي پرسیده مي شود جواب دهد و هنگامي که دیگران شخن مي گویند وازاوسؤال نشده است

.٤چرا حريم قانون، دين وهنجاري هاي اخلاقي ، فرهنگ و آداب جوانمردي را رعايت كنيم ؟ چون رعايت آن به نفع ماست و وظيفه ي هر شهروند را رعايت آن هاست . گذشته از آن اگر ما رعايت نكنيم ممكن است به آتش همان بي حرمتي خود، بسوزيم.

پاسخ فعالیت های نوشتاری :

۱_در متن درس واژه هایی را بیابید که در آنها یکی از حروف (ع _ غ_ ض_ذ) به کار رفته باشد . سپس معنای هر یک را بنویسید.

۲_گرو های اسمی را بیابید و هسته هر یک را مشخص کنید .

انسان موجودی اجتماعی است . و جامعه و هنجار های فرهنگی ، سنت ها و اعتقادی و ارزش های خاصی دارد .

انسان : (نهاد _ گروه اسمی۱)

موجودی اجتماعی است .(مسند : گروه اسمی ۲ _ هسته :موجود «ی نکره جزو هسته نیست »)

و جامعه (نهاد _ گروه اسمی ۳)

هنجار های فرهنگی ، سنت ها ی اعتقادی ، و ارزش های خاص ، دارد . (مفعول _ گروه اسمی ۴: هنجار «نشانه جمع جزو هسته نیستند » _ سنت « نشانه جمع جزو هسته نیست » _ ارزش « نشانه جمع جزو هسته نیست » .

نکته : هنجار ، سنت و ارزش ، هر سه مفعول هستند و کلمه های بعد از آن ها یعنی فرهنگی ، اعتقادی و خاص وابسته های گروه اسمی هستند که در درس های بعد با آنها آشنا خواهید شد .

۳_برای خواندن متن درس«آداب نیکان » چه لحنی را باید برگزید ؟

چون محتوای درس محتوای اندرزی دارد با آهنگ و لحن نصیحت و پند گونه خوانده می شود به شکلی که شنونده حس کند مخاطب آن پند واندرز است

لغت‌های مهم:

۱. دستاورد : حاصل و نتیجه
۲. دگرگون : دارای تفاوت با بقیه
۳. استعداد : توانایی
٤. ابزار : وسیله
٥. چرتکه : وسیله ای که در گذشته برای شمارش اعداد بکار می رفت
٦. چاپار: پیک نامه بر، قاصد
۷. اسطرلاب : ابزاری که دانشمندان علم ستاره شناسی در روزگار قدیم برای تعین موقعیت ستارگان از ان استفاده می کردند.
۸. کارایی: لیاقت ، مفید بودن
۹. عصر: دوره ، زمان
۱۰. چیرگی: غلبه وتسلط
۱۱. رایانه : کامپیوتر
۱۲. فناوری: تکنولوژی
۱۳. تارو پود : اجزای سازنده هر چیز
۱٤. موجودی اجتماعی: موجودی که دسته جمعی زندگی می کند
۱٥. هنجار: روش ، رفتار ، قاعده ، معیار
۱٦. سنت : روش و شیوه
۱۷. اعتقاد : باور داتشن چیزی ، عقیده و نظر
۱۸. معیار : اندازه ، وسیله ای که با آن چیزی را بسنجند
۱۹. دادو ستد: خریدو فروش
۲۰. حریم : مکانی که دفاع از آن واجب است
۲۱. حرمت : احترام ، عزت
۲۲. آراسته : مرتب ، دارای سامان
۲۳. گویی: انگار
۲٤. هویت: واقعیت وجودی هر چیز
۲٥. آداب : جمع ادب ، رسم ها و رش های پسندیده ،عادت ها
۲٦. رهاورد : ارمغان ،نتیجه
۲۷. اینترنت : شبکه رایانه ای فراگیر
۲۸. مظاهر : جمع مظهر ،جلوه ها ،نشانه ها
۲۹. منظره : چشم انداز
۳۰. روح انگیز : شادی بخش
۳۱. جلوه : ظاهر ،پیدایی
۳۲. جمال : زیبایی ،نیکویی
۳۳. کمال : نهایت دانایی ،بی عیب بودن
۳٤. متعالی : بلند مرتبه
۳٥. پوچی : بی ارزش بودن
۳٦. غفلت : فراموش کردن،بی خبری
۳۷. بی ها هو : بدون صدا
۳۸. کاربران : استفاده کنندگان
۳۹. فضایل : جمع فضیلت ،برتری ها ،خوبی ها
٤۰. حقوق : جمع حق ،رعایت حق دیگران

لغات مهم حکایت:

۱. جولاهه : بافنده ،نساج
۲. ساعتی : زمانی
۳. نزدیک : پیش
٤. امیر : حاکم ، پادشاه
٥. از پس: به دنبال
٦. دولت : نیک بختی
۷. ابتدا :آغاز
۸. به غلط نیافتادن : اشتباه نکردن
۹. انگشتری : در این حکایت به معنای پادشاهی است